(٨) ی مارت ڕۆژی ئافرەتان ، ڕۆژی خەباتی چینایەتی

ئاسۆ شابان _ هۆڵەندا
٠٣ / ٠٣ / ٢٠٠٥
a_shaban1@hotmail.com

١٩٠٧ شتوتگارد

یەکەم کۆنفرانسی نێونەتەوەیی ئافرەتانی سۆسیالیست .

١٩٠٨ نیوۆرک

لە (٨) ی مارتدا هەزارەها کرێکاری بەشی پارچە چنین گەورەترین خۆپیشاندانو مانگرتنیان ڕێکخست .

١٩١٠ کۆپن هاگن

دووەمین کۆنفرانسی نێونەتەوەیی ئافرەتانی سۆسیالیست ئامادە کرا ، بڕیاردرا کە هەموو ساڵێك ، ڕۆژی جیهانی ئافرەتان ڕێك بخرێت (هێشتا ئەم ڕۆژە نەبووبوە ڕۆژێکی جێگیر) .

١٩١١

بۆ یەکەم جار ڕۆژی جیهانی ئافرەتان لە هەندێ وولات خۆئامادەکردنو ڕێکخستنی بۆ سازکرا ، وەك (ئەڵمانیا ، ئۆستنڕایك ، دانیمارك ، سویسرا ، ئەمەریکا) .

١٩١٢

بۆ یەکەم جار لە هۆڵەندا ڕۆژی (١٢) مارت کرایە ڕۆژی جیهانی ئافرەتان .

١٩١٤

هەزارەها خۆپیشاندان دژی مەترسیو کارەساتەکانی جەنگو دەستگیرکردنی هاوڕێ (Rosa Luxemburg) سازو ئامادەکرا .

١٩١٧ سانت پیتەرسبۆرگ

کرێکارانی بەشی پارچە چنین مانگرتنیان سازدا ، بۆ یەکەم جارو لە (٨) ی مارتدا ، لە ژێر ڕابەرایەتی (Alexandera Kollontai) دژی نالەباری بارودۆخی کارکردن ، مانەوەو بەردەوام بوونی هەزارەها ئافرەتو خۆڕێکخستنی گەورەترین مانگرتنو

خۆپیشاندان دژی شەرو کەم خۆراکی ، تا ئەم کاتەش مانگرتنی گشتی پەیوەندی بەکارەوە هەبوو .

١٩٢١

لە یادی بەرز ڕاگرتنی ڕووداوەکانی سانت پیتەرسبۆرگی (١٩١٧) دا ، سکرتاریەتی نێونەتەوەیی ئافرەتان لەسەر ئاستی سێهەم کۆمۆنیزمی نێونەتەوەیی ، (٨) ی مارتیان بە ڕۆژی جیهانی ئافرەتان ، بە ڕۆژێکی جێگیر ناساند .

١٩٢٢

لەم ساڵە بەدواوە ، (٨) ی مارت وەك ڕۆژی جیهانی ژنان ، تەنها لەلایەن ئافرەتە کۆمۆنیستەکانەوە سازو ئامادە دەکراو یاد دەکرایەوە .

١٩٧٨

ئەمەریکا لەم ساڵەدا (٨) ی مارتی بە ڕۆژی جیهانی ئافرەتان بە ڕەسمی ناساند .

لە ساڵی (١٩١١) بە دواوە ، ڕۆژی جیهانی ئافرەتان قسەوباسی لەسەر کراو خۆئامادەکاری بۆ سازکرا ، بۆ یەکەم جاریش لە ساڵی(١٩١٢) لە هۆڵەندا .

لە سەرەتادا هەر یەك لە وولاتە جیا جیاکان ، ڕۆژێکی تایبەتیان بۆ ئەم بۆنەیە دەست نیشان کرد ، بۆ نموونە لە هۆڵەندا (١٢) ی مارت بوو ، بەڵام لە ساڵی(١٩٢٢) دا ، (٨) ی مارت ، بە شێوەیەکی بەردەوام بە ڕۆژی جیهانی ئافرەتان دەست نیشان کرا .

دوو خوێندنەوەی جیاوازمان بۆ دەست نیشان کردنی (٨) ی مارت بەر گوێ کەوتووە . بۆ چوونێك کە پەیوەندی بە ڕووسیاو ئەوی تریان بە ئەمەریکاوە هەیە .

* - خوێندنەوەیەك کە پەیوەستە بە مانگرتنەکانی کرێکارانی بەشی پارچە چنین لە نیوۆرك لە (٨) ی مارتی (١٩٠٨) دا ، کرێکاران ڕژانە سەر شەقامەکانو گەورەترین خۆپیشاندانیان سازدا ، دژی (کاتی کار ، کەمی مووچە ، خراپی باروودۆخی کارکردن) ئەمەیان زیاتر ڕێی تێدەچێت بۆ بە ڕەسمی ناساندنی (٨) ی مارت وەك ڕۆژی جیهانی ئافرەتان .

لە ساڵەکانی (٥٠) ی سەدەی بیستەمداو لە سەردەمی جەنگی سارددا ، لەو وولاتانەی کە بەناو سۆسیالیست بوون ، یادی ئەم ڕۆژە ساڵانە دەکرایەوە .

- خوێندنەوەی دووەم دەگەڕێتەوە بۆ مانگرتنو خۆپیشاندانە مەزنەکانی (٨) ی مارتی (١٩١٧) ی ئافرەتانی سانت پیتەرسبۆرگ ، لە کاتێکدا ڕێکەوتن لەسەر

یادکردنەوەی ساڵانەی ڕۆژی جیهانی ئافرەتان دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی (١٩١٠) .

یەکەم کۆنفرانسی نێونەتەوەیی ئافرەتە سۆسیالیستەکان ١٩٠٧

لە (دووەم ئینتەرناسیۆنال)* ی (١٨٨٩) لە پاریس (Clara Zetkin) وەك نوێنەری پارتی سۆسیالیستی ئەڵمانیا دەست نیشانی ئەوەی کرد کە سۆسیالیزم بەبێ بەشداربوونی ئافرەتان مەحاڵە خۆی ڕاگرێ ، پیاوانیش دەبێت لەگەڵ ئافرەتاندا شان بەشان لە پێناو ئامانجەکانی ئافرەتاندا خەبات بکەن .
ئەو بەگەرمی سەرقاڵی خەبات کردن بوو لە پێناو سۆسیالیزمو ئافرەتاندا ، بۆیە بزووتنەوەی سۆسیالیستی ئافرەتانی بە پێشنیارێکی زیندوو زانی .
بۆ چەند ساڵێك خۆی سەرپەرشتیاری بڵاوکراوەی (Die Gleichheit) سۆسیالیستی ئافرەتان بوو .
پاشان لە ساڵی (١٩٠٦) لە (Mannhein) زۆربەی ئافرەتە سۆسیالیستەکانی ئەوروپا کۆبوونەوە لە پێناو جیهانی کردنەوەی بزووتنەوەی ئافرەتاندا .
لە ساڵی (١٩٠٧) دا لە (Stuttgart) لەسەر ئەوە پێکهاتن کە کۆنفرانسی ئافرەتانی سۆسیالیست سازو ئامادەکەن .
چەند ڕۆژ پێش ((دووەم کۆنفرانسی نێونەتەوەیی ئافرەتانی سۆسیالیست)) ، لەسەر ئەوە پێکهاتن کە لە کۆنفرانسدا جەخت لەسەر ئەوە بکەنەوە کە هەموو ئەو یاسایانەی پیاوان لێی بەهرەمەندن ، دەبێت ئافرەتانیش بەهەمان شێوە لێی بەهرەمەند بن ، دواتر ئەم کارەیان لە کۆنفرانسدا بە ئەنجام گەیاند .

دووهەم کۆنفرانسی نێونەتەوەیی ئافرەتانی سۆسیالیست ١٩١٠

لە ساڵی (١٩١٠) دا لە (Kopenhagen) دووهەمین کۆنفرانس ئامادەکرا ، جەخت لەسەر گشتی کردنەوەی یەکسانی پیاوانو ئافرەتان لە یاساکاندا کراو ، قسەو باس لەسەر دەست نیشان کردنی ڕۆژی جیهانی ئافرەتان کرا ، لە ڕاستیدا پارتی سۆسیالیست وەك پراکتیك زۆر نەدەهاتە ژێر یەکسان کردنەوەی یاساکانی پیاوانو ئافرەتان ، بەڵام (Clara Zetkin) تەواو جەختی لەسەر خەبات کردن لە پێناو ڕۆژی جیهانی ئافرەتانو یەکسانی یاساکانی نێوان ئافرەتانو پیاوان کردەوە .
ئەو توانی لەم کۆنفرانسەدا تاکتیکێك بەکار بهێنێت بۆ دەست نیشان کردنی ڕۆژی

جیهانی ئافرەتانو خۆئامادەکردن بۆ خۆپیشاندانو خەبات بۆ ئەم داواکاریانە ، بانگەشەی ڕۆژی جیهانی ئافرەتان لەو کۆنفرانسەدا بووە سەرەتایەك بۆ ناساندی ئەو ڕۆژە .

لە هۆڵەندا لە مارتی (١٩١٢) دا بۆ یەکەم جار ڕۆژی جیهانی ئافرەتان دەست نیشان کرا ، ڕێکخستنی ئەم ڕۆژەش بۆ یەکەم جار لەلایەن ئافرەتانی سۆسیال دیموکراتەکانەوە بوو .

بۆ یەکەم جار لە ژمارەیەکی تایبەتدا لە (De proletarische vrouw) بڵاوکرایەوە.

پاش شۆڕشی ڕووسیا یەکانگیرکردنی بزووتنەوەی ئافرەتان لەگەڵ (کلارا زێتکین) دا لەگەڵ ئافرەتانی سۆسیال دیموکراتەکاندا ئامادەکرا ، ڕێکخراوکردنو ئامادەکاری ساڵەکانی (١٩٢٠ بۆ ١٩٢٤) ی ڕۆژی جیهانی ئافرەتانی لە ئەستۆ گرت ، پاشان ڕۆژی جیهانی ئافرەتان جێگیر بوو ، پاش دەرئەنجامی کۆتایی ڕێکخراوە نێونەتەوەیەکانو سۆسیال دیموکراتەکان .

ڕۆژی جیهانی ئافرەتان پاش جەنگی جیهانی دووهەم

پاش جەنگی جیهانی دووهەم ، تەنها ئافرەتە کۆمۆنیستەکان ڕێکخراوبوونی ڕۆژی جیهانی ئافرەتانیان لە ئەستۆ گرتبوو ، لە کاتێکدا کۆمۆنیستەکانی بزووتنەوەی ئافرەتانی هۆڵەندا (NVB)* ئەم کارەیان لە (٨) ی مارتدا نەدەکرد .

NVB-krant Internationale Vrouwendag 1954

لە پاش ساڵی (١٩٦٠) بە دواوە ، بزووتنەوەی ئافرەتانی هۆڵەندا بۆ ماوەی (٥٠) ساڵ ڕۆژی جیهانی ئافرەتانیان ڕێك دەخست ، لەگەڵ بڵاوکردنەوەی پەرتووکێك بە ناوی :
(Baanbreeksters _ Levensgeschiedenissen van strijdbare vrouwen)

بنەمای دەست نیشانکردنو باسکردنی (٨) ی مارس دەگەڕێتەوە بۆ مانگرتنو خۆپیشاندانەکانی (٨) ی مارتی (١٩٠٨) ی کرێکارانی پارچە چنین لە نیوۆرك ، ئەم ڕۆژەش خۆی لە خۆیدا ڕۆژێکە بۆ برەوی خەباتی چینایەتی لە جیهاندا .
(فمینیستەکان) ی ئەمەریکاو خۆرئاوای ئەوروپاش (٨) ی مارت وەك ڕۆژی جیهانی ئافرەتان ، دەگەڕێننەوە بۆ مانگرتنەکانی (٨) ی مارتی (١٩٠٨) ی نیوۆرك .
لە پاش ساڵەکانی (١٩٧٠) ەوە ، (٨) ی مارت بووە ڕۆژێکی گشتی بۆ سەرجەم هەموو ئافرەتانی جیهان بەبێ جیاوازی ، خەباتو خۆڕێکخستنی سۆسیالیستەکان دژی قووربانیەکانی ئافرەتان لە شوێنەکانی کارو ، کارەساتەکانی جەنگو ، کێشەی خێزانو لەش فرۆشیو ، زەوتکردنیانو ، نایەکسانی ئەوان لە بوارەکانی ژیاندا لە دنیای سەرمایەداریو وڵاتە دواکەوتووەکاندا ، خەباتو خۆڕێکخستنێکی سەرتاسەری جیهانی دەوێت .
لە ساڵی (١٩٧٥) بە دواوە (٨) ی مارت کرایە ڕۆژی جیهانی ئافرەتان لە سەرتاسەری هەموو جیهاندا ، بەڵام پاش (٣) ساڵ لە ئەمەریکا بۆ هەمیشەیی جێگیر بوو .

==

*- (دووەم ئینتەرناسیۆنال) ڕێکخراو بوونێك بوو لە نێوان کرێکارانی سۆسیالیستو هاووپشتی نێونەتەوەیی .

*- (NVB) واتە (Nederlandse Vrouwenbeweging) .

*- بەروارو هەندێ زانیاری ئەم باسە لە ئارشیفی ئینتەرناسیۆنالی سۆسیالیستی هۆڵەنداوە وەرگیراوە :

(http://www.internationalesocialisten.org/)